

Kosta Angeli Radovani
RUKOPIS ISPISAN ODUŠEVLJENJEM
ZA LJEPOTU I ČISTOĆU FORME

Putujem sa svima koji su me dočekali.

Kosta Angeli Radovani

Čitajući biografiju Koste Angelija Radovanija i istražujući imponantan umjetnikov opus, ne možemo se u prvi čas oteti dojmu da su okolnosti, i to gotovo bez izuzetka, neprestano bile naklonjene umjetniku koji ih je onda »samo« znao pretvoriti u očigledne prednosti.

Izuzetne obiteljske prilike u kojima se razvijao, uz svestranu naobrazbu koju je još stekao u roditeljskom domu (»Sudbina mog oca bila je moja najvažnija umjetnička škola. Ni danas mi nije jasno što je čije – očevo ili moje. Vjerojatno zbog toga želim prikazati 'kolegu' u cjelini iz koje sam potekao ne samo kao sin«, zapisao je Radovani u svom eseju *Moj otac, slikar Franjo Branislav Angeli Radovani*), a potom naukovanje na brojnim akademijama u zemlji i svijetu, zasigurno su pogodovale bržem sazrijevanju i cjelovitijem formiranju umjetnikove ličnosti. Tako je još godine 1934., priredivši kao gimnazijalac svoju prvu samostalnu izložbu – proglašen vunderkindom, eda bi već godina 1952., nakon izlaganja u Salonu ULUH-a (retrospektiva radova nastalih između 1939-1952) ta izložba bila označena prijelomnim, povijesnim

trenutkom u daljnjem razvoju novijeg hrvatskog kiparstva.

Slijedile su, dakako, brojne izložbe, priznanja i nagrade, a i tada objavljena knjiga eseja *Kip bez grive* bila je prvorazrednim kulturnim događajem, ništa manje značajnim od neke nove autorove izložbe. Jer Radovanijeva riječ ne samo da ne kaska za njegovim djelom, nego ga, štoviše, izvanredno dopunjuje. »Razina pisanja s najvišim dometima esejistike, teorije i općenito diskurzivnog izražavanja – ne samo u našim razmjerima«, kaže Tonko Maroević.

Ipak, na kraju, shvatimo: ma koliko god nam se u prvi mah umjetnikova »sretna zvijezda« činila suviše blještavom, nedvojbenom prednošću, bila je ona istodobno i iznimnim teretom pod kojim je valjalo dosljedno istrajati, ne zamoriti se ili pokleknuti u razdoblju od pola stoljeća. A Kosta Angeli Radovani svojim djelom ne samo da je dosljedno istrajao, nego iz njegova djela pred nama izranja čovjek zadivljujućeg intelekta i svestrane kulture – i začuđujuće mirnoće.

Već u djelima što su nastala na samom početku kiparova uzleta u bespuće umjetničkog ozračja, lako ćemo otkriti zračenje (pra)iskonskoga, provjeravanja svega onoga što nose/prenose njegove skulpture u svojoj začudnoj formi.

Prilagodбом metajezika iskustvenome, utemeljena je čvrsta vjera u prošlost pa i u budućnost – kao vlastiti ulog sadašnjosti. Ne ustuknuvši i ne opirući se zahtjevima modernizma Radovani se, ipak, ni jednom zaslijepljen, ne prepušta strujanjima i novinama

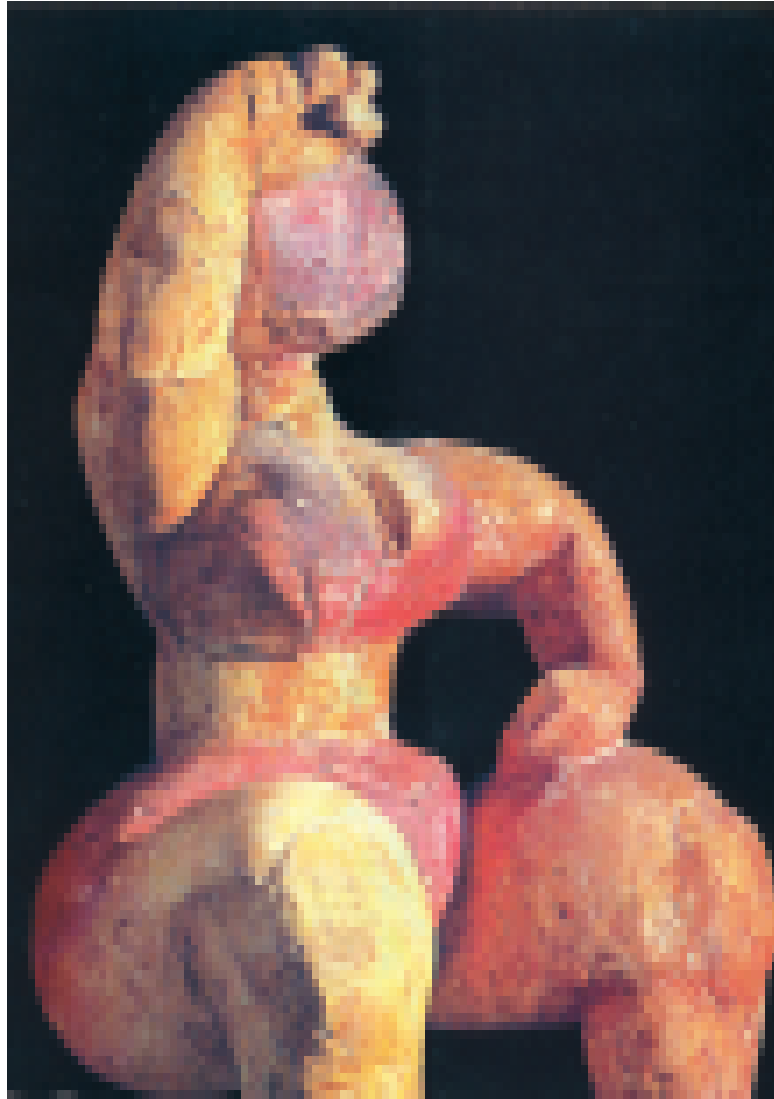
avangarde a da prije toga temeljito nije provjerio vlastiti izričaj-sud, što je u krajnjoj konzekvenci postao i njegov usud. Izrastao na izvorištu gotovo mitskog determiniranja vlastitog vremena, dostojanstvenošću koja plijeni i interpretacijom iz koje nadmoćno zrače unutrašnja bogatstva, najskrovitije misli, čuvstva. A inzistiranjem na posve određenoj temi, u varijacijama, dolazi uvijek i do novih rezultata.

Štoviše, nizanjem figura jedne te iste ideje ili teme, motiv kojega je gotovo neizbježna žena, ne može gledatelje ostaviti ravnodušnim, jer neprekinutim slijedom nastaje tako čudesan i jedinstven rečenički sklop u kojem je jasnoća govora samo mjestimice »narušena« snažnijom frekvencijom i prerasta u zanos doživljenoga, usvojenoga.

Osim toga, u tim sučeljavanjima, sam je kip »jedinčnost u razlikama« prema samom autoru, i dosljednost u istraživanju forme. I sam o tome kaže: »Ako su moje note: glava, trup, zdjelica i udovi različitih veličina i težina, raznog omjera i ritma, s novim akordom nastaje novi sadržaj i nova cjelina«.

Skulptura Koste Angelija Radovanija najčešće je modelirana u punoj, razvijenoj formi, posebno kao oblik zrelosti i domišljenosti u kojoj, dakako, nema potrebe raščlanjivanja detalja, ali je itekako naglašena unutrašnja uznemirenost.

Gotovo opsjednut onim što vidi, što ga okružuje, a shvaćajući pritom prostor kao supstancijalnu datost, Kosta Angeli Radovani suvereno istražuje fakturu,

ujedinjuje tradicionalan oblik vizualnog doživljavanja s nekim posve novim tenzijama, nagnućima.

Već samo formalnom analizom otkrivaju se elementi koji u tematskim ciklusima, posebno *Dunjama*, ne samo što nisu ničim ograničeni, nego usvojenim odrednicama afirmiraju i humaniziraju istodobno prostor (kojega skulpture postaju sastavni dio, ritmički sklad jedinstvene cjeline), vrijeme, čovjeka i odnose među njima. Događa se, naime, istinska transmisija simbolike iskona prema ovodobnoj sintagmi poimanja modernog skulptorskog izraza.

Skulpture Koste Angelija Radovanija žive kao personifikacija jednog iskričavog senzibiliteta pa nerijetko i strasti prema izvornoj ljepoti.

Nije zato nimalo slučajno što pod majstorovim rukama i najmanje figurine otežaju, poprimaju monumentalne dimenzije i neslućene konotacije. A sve to postiže Radovani, naizgled, nevjerojatnom lakoćom.

U krajnjoj stilizaciji, naime, pokret postaje težištem, odnosno središtem osnovne prijenosne poruke. Poruka je jasna, nedvosmislena, a da pritom ni u jednom segmentu nije izgubila na višeznačenjskom, gotovo tajanstvenom oblikovanju jezika. Iščezava međuprostor, pojašnjava se rukopisni identitet, a gustoća mase motivskog usredotočja zadržava kiparov pogled na prigušeni i sustavni pokušaj višeslojne strukture bez naglašene i dekorativne narativnosti. Jer rukopis Koste Angelija Radovanija, najposlije, ispisan je uzvišenim oduševljenjem za ljepotu i čistoću forme, a svaki naglašeniji oblik odzvanja poput jeke kako

bi konačno mogao zavladatai posvemašan, veličanstven mir.

Svaki novi projekt, crtež (snažne, kontrastne linije kao da samo slijede čvrste, određene granice skulpture i pojašnjavaju je opetovanim nemirnim pokretima – radosnom igrom), skica, skulptura, grandiozni (nažalost, nerijetko, i nedovršeni) spomenik ili medalja (u tom je pogledu Rektorski lanac sastavljen u nizu od osamnaest likova velikana hrvatske kulture i znanosti – načinjen u povodu obilježavanja 300-te obljetnice osnivanja Sveučilišta u Zagrebu – jedno od vrhunskih ostvarenja u maloj plastici) i bez obzira na to što, možda, donosi videnu figuru ili poznatu nam scenu, samo pročišćava Radovanijevo djelo, i još snažnije utemeljuje njegov beskompromisni *credo*.

Bez imalo dvojbe možemo reći da umjetnički opus Koste Angelija Radovanija zauzima samosvojan, značajan prostor koji trajno ostaje zapisan i kao dar nasljeđu i kao paradigma novije hrvatske skulptorske umjetnosti.

1986.